

UCHWAŁA Nr LIV/1162/14

Rady Miasta Bydgoszczy

z dnia 26 marca 2014 r.

w sprawie przyjęcia sprawozdania z realizacji zadań z zakresu wspierania rodziny za 2013 r. oraz wykaz potrzeb związanych z realizacją zadania.

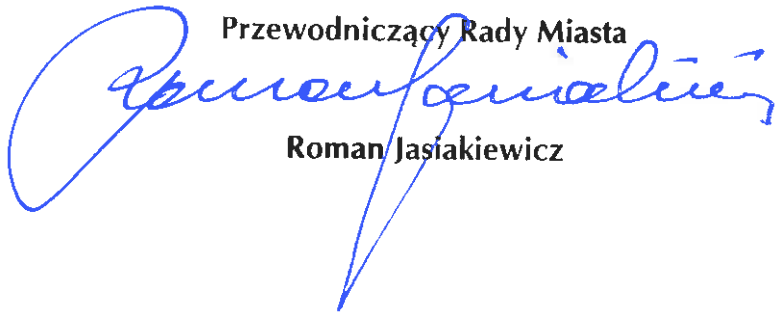
Na podstawie art. 179 ust. 1 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. z 2013 r. poz. 135, poz. 154 i poz. 866)

uchwała się, co następuje:

§ 1. Przyjmuje się sprawozdanie z realizacji zadań z zakresu wspierania rodziny za 2013 r. oraz wykaz potrzeb związanych z realizacją zadania w brzmieniu załącznika do niniejszej uchwały.

§ 2. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodniczący Rady Miasta

Roman Jasiakiewicz

UZASADNIENIE

Zgodnie z art. 179 ust. 1 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej w terminie do 31 marca każdego roku wójt składa radzie gminy roczne sprawozdanie z realizacji zadań z zakresu wspierania rodziny oraz przedstawia potrzeby związane z realizacją zadań.

Mając na uwadze powyższe, przyjęcie wyżej wymienionego sprawozdania za 2013 r. oraz wykazu potrzeb związanych z realizacją zadań jest uzasadnione i konieczne.

Podjęcie niniejszej uchwały nie wywołuje skutków finansowych.

Dyrektor
 Miejskiego Centrum Pomocy Społecznej
 w Rygocicach
Renata Debińska
Renata Debińska

Sprawozdanie z realizacji zadań
z zakresu wspierania rodziny
za 2013r. oraz przedstawienie
wykazu potrzeb związanych z
realizacją zadania

Rodzina jest naturalnym środowiskiem rozwoju fizycznego i psychicznego dziecka. W rodzinie tworzą się określone normy, regulują zachowania jej członków. Zaspokajane są różnorodne potrzeby zwłaszcza dzieci. W tym kontekście istotnym jest chronić rodzinę i pomagać w sytuacji, gdy przeżywa trudności, szczególnie w pełnieniu funkcji opiekuńczo-wychowawczych. Dlatego w myśl obowiązującej ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej opracowany został dla miasta Bydgoszczy i zatwierdzony w grudniu 2012 roku Program Wspierania Rodzin, który zakłada kompleksowe wsparcie dla rodzin zamieszkałych na terenie Bydgoszczy.

W ramach realizacji zadań z zakresu pracy z rodziną w 2013 roku przeprowadzono działania o charakterze profilaktycznym, mające na celu przeciwdziałanie umieszczeniu dzieci w pieczy. Ponadto realizowano działania o charakterze reintegracyjnym, polegające na pracy z rodziną w kierunku umożliwienia dzieciom powrotu do środowiska naturalnego. W sytuacjach bezpośredniego zagrożenia przeprowadzano działania interwencyjne.

W 2013 roku, zgodnie z ustawą o pomocy społecznej, Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej obejmował wsparciem osoby i rodziny, które znalazły się w trudnej sytuacji życiowej i nie były w stanie przezwyciężyć występujących problemów bez wsparcia zewnętrznego. Podobnie jak w latach ubiegłych najczęściej występującym problemem, z którym borykają się rodziny zamieszkujące w Bydgoszczy było ubóstwo i bezrobocie. W 2013 roku najwięcej rodzin korzystało ze świadczeń finansowych z tytułu ubóstwa - ok 5 tys. rodzin (prawie 1 tysiąc więcej niż w roku ubiegłym). Inną znaczącą przyczyną korzystania z pomocy społecznej była bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzeniu gospodarstwa domowego (2 118 rodziny – 7 025 osób łącznie). Wśród nich 485 to rodziny wielodzietne.

Tabela poniżej przedstawia szczegółowe zestawienie przyznanych świadczeń przez Rejonowe Ośrodki Pomocy Społecznej w Bydgoszczy w 2013 roku wg powodów przyznania.

Powody przyznania pomocy	liczba rodzin	liczba osób w rodzinach
Ubóstwo	5 048	10 504
Sieroctwo	10	24
Bezrobocie	3 998	9 796
Niepełnosprawność	3 668	6 567
Długotrwała lub ciężka choroba	1 474	2 630
Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzeniu gospodarstwa domowego, w tym:	2 118	7 025
- rodziny niepełne	1 633	4 799
- rodziny wielodzietne	485	2 607
Alkoholizm	452	782
Narkomania	32	49
Potrzeba ochrony macierzyństwa, w tym :	522	2 263
- wielodzietność	260	1 392
Bezdomność	592	669
Trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego	192	307
Przemoc w rodzinie	403	1 131
Zdarzenia losowe	18	37
Sytuacja kryzysowa	33	88
Trudności w integracji osób, które otrzymały status uchodźcy lub ochronę uzupełniającą	2	4

Zródło: opracowanie własne MOPS

Rodziny mogą przeżywać trudności w pełnieniu funkcji rodzicielskich o różnym nasileniu – od sytuacji, w których istnieje zagrożenie pojawienia się takich trudności, do sytuacji występowania tak poważnych problemów, że sąd podjął decyzję o umieszczeniu dziecka w pieczy zastępczej. Aby zbadać jakość i poziom działalności wychowawczej rodziny analizuje się trzy grupy czynników, które decydują o charakterze i skutkach wychowania rodzinnego.

Są to:

- czynniki ekonomiczno–społeczne (np. wielkość i struktura rodziny, źródła utrzymania rodziny, warunki mieszkaniowe rodziny, stopień zaspokajania podstawowych potrzeb, podział prac i ról w rodzinie)
- czynniki kulturalne (np. wykształcenie rodziców, formy spędzania czasu wolnego, stosunek rodziców do nauki szkolnej dzieci i ich przyszłości, pielęgnowanie tradycji)
- czynniki psychospołeczne (np. rodzaj i siła więzi społecznych i emocjonalnych, uznawane i realizowane wzorce życia rodzinnego, stosunek członków rodziny do zjawisk patogennych w domu i w środowisku, postawy, style i metody wychowania, ogólna atmosfera panująca w środowisku rodzinnym, opinia o rodzinie w środowisku).

Biorąc pod uwagę powyższe czynniki spośród rodzin zamieszkujących dane środowisko, oprócz rodzin normalnych i wzorowych, wymienia się tzw. rodziny jeszcze wydolne i rodziny niewydolne wychowawczo oraz rodziny patologiczne. Przyjmuje się, że rodziny jeszcze wydolne to te, które są zagrożone występowaniem trudności opiekuńczo-wychowawczych oraz w których występują okresowe trudności opiekuńczo-wychowawcze. Natomiast rodziny niewydolne wychowawczo to m.in. rodziny wieloprotymowe, w których występują nasilone trudności opiekuńczo-wychowawcze. Do rodzin patologicznych zalicza się m.in. rodziny z częściowym ograniczeniem praw rodzicielskich, objęte nadzorem kuratora.

Wg danych zebranych przez zawodowe służby socjalne na terenie Bydgoszczy w 2013 roku mieszkało 1 590 rodzin o różnym stopniu trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczej. Poniższa tabela prezentuje szczegółowe dane.

2013	Ilość rodzin	Ilość dzieci w tych rodzinach
rodziny zagrożone występowaniem trudności opiekuńczo-wychowawczych	850	1 947
rodziny, w których okresowo występują trudności opiekuńczo-wychowawcze	363	951
rodziny, w których występują nasilone trudności opiekuńczo-wychowawcze	194	525
rodziny z częściowym ograniczeniem praw, objęte nadzorem kuratora	183	471
ŁĄCZNIE:	1590	3894

Źródło: opracowanie własne MOPS – dane zebrane przez pracowników socjalnych Rejonowych Ośrodków Pomocy Społecznej w Bydgoszczy

Zgodnie z obowiązującą ustawą praca z rodzinami przeżywającymi trudności opiekuńczo-wychowawcze prowadzona jest w różnych formach, a przede wszystkim poprzez:

- pomoc asystenta rodziny
- konsultacje i poradnictwo specjalistyczne
- pomoc prawną, szczególnie w zakresie prawa rodzinnego
- organizowanie dla rodzin spotkań, mających na celu wymianę ich doświadczeń oraz

- zapobieganie izolacji, tzw. grup wsparcia lub grup samopomocowych
- placówki wsparcia dziennego (świetlice opiekuńczo-wychowawcze).

W 2013 roku w Miejskim Ośrodku Pomocy Społecznej w Bydgoszczy, w Dziale Wsparcia Rodziny i Asysty Rodzinnej, zatrudnionych było 10 asystentów rodziny. Wsparciem objęto łącznie 75 rodzin, w tym:

- zgodnie z prośbą lub postanowieniem Sądu Rodzinnego - 27 rodzin
- na wniosek Rejonowych Ośrodków Pomocy Społecznej - 37 rodzin
- na wniosek Bydgoskiego Zespołu Placówek Opiekuńczo – Wychowawczych - 6 rodzin
- na wniosek Działu Realizacji Świadczeń i Pomocy Instytucjonalnej MOPS - 1 rodzina
- na wniosek Dyrektorów szkół - 2 rodziny
- w 2 przypadkach rodzina samodzielnie złożyła wniosek o objęcie wsparciem asystenta.

2013	Ilość rodzin	Ilość dzieci w tych rodzinach
Rodziny objęte asystą, a w tym:	75	198
a) rodziny wieloproblemowe objęte asystą (powyżej 3 problemów występujących w rodzinie)	21	190
b) rodziny objęte asystą z częściowym ograniczeniem praw rodzicielskich, objęte nadzorem kuratora	54	146

2013	Ilość rodzin	Ilość dzieci w tych rodzinach
Rodziny objęte asystą zagrożone umieszczeniem dzieci w pieczy zastępczej, a w tym:	23	69
a) rodziny wychowujące dzieci w wieku 0-6 lat	19	37
b) rodziny, wobec których toczy się postępowanie w sprawie ograniczenia władzy rodzicielskiej	14	32

2013	Ilość rodzin	Ilość dzieci w tych rodzinach
I. rodziny objęte asystą z dzieckiem w pieczy zastępczej, w tym:	19	43
a) rodziny rokujące możliwość powrotu dziecka do rodziny naturalnej	7	20

Przeciętnie asystent rodziny pracował z rodziną 10 miesięcy.

Poddając rodziny okresowej ocenie ich sytuacji, po upływie 6 miesięcznej współpracy w 15 przypadkach zakończono pracę asystenta z rodziną. W przypadku 3 rodzin – ze względu na osiągnięcie celów, kolejnych 3 – ze względu na zaprzestanie współpracy przez rodzinę, następnych 3 – ze względu na brak efektów pracy, a z 6-cioma zakończono współpracę ze względu na zmianę metody pracy. W toku całorocznej pracy asystenci oraz ich rodziny korzystali ze wsparcia specjalistów Działu tj. psychologów, pedagoga oraz specjalistów pracy z rodziną.

W toku wykonywanych czynności służbowych asystenta rodziny uwidoczniły się efekty ich pracy. Asystenci skutecznie podejmowali wszelkie działania naprawcze w rodzinach. Towarzyszyli w uregulowaniu spraw urzędowych, sytuacji prawnych dzieci oraz wspomagali rodziny w zabezpieczeniu odpowiedniej do potrzeb specjalistycznej opieki medycznej i psychologicznej. Poprzez różnorodne działania asystenta podopieczni nabyli umiejętności rozwiązywania problemów i konfliktów wewnątrz rodzinnych, nastąpiła poprawa komunikacji i relacji pomiędzy rodzicami a dziećmi. Wzrosła umiejętność reagowania rodziców na potrzeby dzieci oraz świadomość roli rodzica. Jednakże, mając na uwadze, to, iż asystent rodziny

w codziennych obowiązkach spotyka się szczególnie z rodzinami wieloproblemowymi bardzo ważnym elementem tej pracy jest ciągłość, systematyczność i czas. Efekty pracy są w szczególności uzależnione od stopnia zaangażowania rodziny we współpracę.

Należy podkreślić, iż w większości rodzin objętych wsparciem wzrosło zaufanie do skuteczności różnych form pomocy instytucjonalnej i pozamaterialnej. Rodziny zaczynają wykorzystywać swój własny potencjał. Poprzez podniesienie, jakości usług świadczonych przez jednostki pomocy rodzinom i wprowadzenie asystenta rodziny zaobserwowano poprawę funkcjonowania rodzin w różnych aspektach życia codziennego, zmianę postaw społecznych oraz zwiększyły się szanse na reintegrację rodzin.

Drugim po asyście filarem pracy Działu Wsparcia Rodziny i Asysty Rodzinnej MOPS jest pomoc specjalistyczna osobom i rodzinom skierowanym przez Rejonowe Ośrodki Pomocy Społecznej oraz wszystkim mieszkańcom Miasta Bydgoszczy przeżywającym sytuację kryzysową, którzy kontakt podejmują z własnej inicjatywy.

W 2013 roku zgłosiły się do Działu na konsultacje indywidualne 343 osoby (287 rodzin), w tym 125 osób z tyt. przeżywania trudności opiekuńczo-wychowawczych (96 rodzin). Łącznie udzielono 1 283 konsultacje.

Poniższa tabela zawiera zestawienie ilości udzielonych porad wg zgłaszanych problemów.

wiodący problem zgłaszany na konsultacji	liczba udzielonych konsultacji
kryzys małżeński (rozwód, zdrada, brak zrozumienia, podział ról i obowiązków)	118
problemy rodzinne (konflikty między pokoleniami, choroby i in.)	138
problemy osobowościowe (kryzysy rozwojowe, emocjonalne, zaburzenia emocjonalne, nerwica)	91
trudności opiekuńczo-wychowawcze	115
Uzależnienia	8
Współuzależnienia	11
Przemoc	168
Bezrobocie	3
sprawy socjalne	12
problemy psychiatryczne	6
porady prawne	613
RAZEM:	1 283

Źródło: opracowanie własne MOPS - DWR

Ponadto pracownicy Działu wspierali merytorycznie asystentów rodziny pracujących w środowisku, uczestniczyli w zespołach ds. okresowej oceny sytuacji wychowanków Bydgoskiego Zespołu Placówek Opiekuńczo – Wychowawczych, dzieci umieszczonych w rodzinach zastępczych, a także w zespołach ds. kwalifikacji rodzin zgłoszonych przez Rejonowe Ośrodki Pomocy Społecznej, placówki opiekuńczo – wychowawcze oraz Sądy do asysty rodzinnej. Podejmowana była również ścisła współpraca z pracownikami socjalnymi z Rejonowych Ośrodków Pomocy Społecznej na rzecz rodzin dysfunkcyjnych, wymagających wsparcia – m.in. monitorowano środowiska w sytuacji zagrożenia bezpieczeństwa dzieci i rodzin – wspólne wizyty w środowisku

W 2013 roku specjaliści Działu Wsparcia Rodziny i Asysty Rodzinnej prowadzili zajęcia

grupowe dla podopiecznych Rejonowych Ośrodków Pomocy Społecznej (np. „Edukacja seksualna dzieci i młodzieży” oraz rodziców dzieci korzystających ze świetlic (np. „Jak zachęcić dziecko do współpracy”) i zajęcia psychoedukacyjne „Świadome rodzicielstwo” (łącznie wzięło udział 33 osoby) a także grupy wsparcia dla kobiet doświadczających przemocy (udział 15 osób).

W celu podniesienia kompetencji zawodowych a także nabycia nowych umiejętności, by sprostać coraz bardziej złożonym problemom współczesnej rodziny pracownicy brali udział w szkoleniach. Tematyka szkoleń była ściśle związana z charakterem realizowanych obowiązków służbowych. Od stycznia 2013 roku zarówno asystenci, jak i specjaliści Działu Wsparcia Rodziny i Asysty Rodzinnej objęci byli superwizją przez certyfikowanego terapeutę na terenie Działu. Asystenci rodziny byli dodatkowo objęci superwizją przez terapeutów Bydgoskiego Ośrodka Rehabilitacji, Terapii Uzależnień i Profilaktyki „BORPA”.

Mając na uwadze specyfikę problemów rodzin objętych wsparciem asystenta oraz pomocą specjalistów zauważa się potrzebę zatrudnienia w Dziale Wsparcia Rodziny lekarza psychiatry, klinicznego psychologa dziecięcego oraz terapeuty (w kontekście systemowej terapii rodzin). Opierając się na obserwacji problemów społecznych, doświadczeniu i potrzebie sprostania narastającej demoralizacji i dysfunkcji w rodzinach zasadne wydaje się również zwiększenie ilości etatów asystenta rodziny.

Wśród wszystkich rodzin objętych działaniami Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej znajduje się znaczna liczba rodzin, w których występowanie trudności opiekuńczo-wychowawczych współistnieje ze zjawiskiem przemocy w rodzinie. Środowiska te wymagają wsparcia o charakterze specjalistycznym i/ lub interdyscyplinarnym, gdzie współpracują różne służby – obok pomocy społecznej angażuje się policja, terapeuci uzależnień, pedagodzy itd.

W 2013 roku służby socjalne angażowały się w prace Grup Roboczych w ramach procedury „Niebieskiej Karty” - w celu ustalenia planu pomocy rodzinie i przeciwdziałania zjawisku dalszego występowania przemocy w rodzinie powołano do indywidualnych przypadków **483 Grupy Robocze**. Ponadto w pracach Zespołu Interdyscyplinarnego ds Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie dla Miasta Bydgoszczy systematycznie uczestniczyły dwie osoby wytypowane z Działu Wsparcia Rodziny i Asysty Rodzinnej MOPS, co sprzyjało interdyscyplinarnej wymianie doświadczeń i wypracowywaniu skutecznych rozwiązań pomocowych na rzecz rodzin zamieszkałych w Bydgoszczy. Członkom Zespołu reprezentującym m.in. oświatę (poradnie psychologiczno-pedagogiczne), BORPE, policję oraz Straż Miejską przekazano założenia „Programu Wspierania Rodzin na lata 2012 – 2014 w Bydgoszczy” i zaproszono do współrealizacji planowanych przedsięwzięć.

Od 2009 roku w ramach wspólnego projektu BORPA, Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej i Komendy Miejskiej Policji w Bydgoszczy „Przyjazny patrol” realizowane są na terenie całej Bydgoszczy zintegrowane działania służb - głównie policji i pomocy społecznej - ukierunkowane na ochronę dzieci w środowiskach dysfunkcyjnych. W 2013 roku na terenie Bydgoszczy przeprowadzono łącznie **226 interwencji „Przyjaznego Patrolu”**. Realizacja tego projektu umożliwiła pracownikom socjalnym sprawowanie stałego i planowanego nadzoru nad rodziną. Umożliwia to również prowadzenie szeroko rozumianej pracy socjalnej, której efektem jest podejmowanie zdecydowanych działań przez osoby dorosłe: wystąpienie do sądu o ustalenie alimentów na dzieci, wypisanie Niebieskiej Karty, odejście od sprawcy przemocy lub izolacja sprawcy przemocy, podjęcie leczenia odwykowego, podjęcie terapii odwykowej lub terapii dla osób współzależnionych, podjęcie właściwie rozumianej współpracy z pracownikiem socjalnym, szkołą.

Uzupełniająco, w związku z prowadzonym przez ROPS Wyżyny programem Centrum Aktywności Lokalnej realizowane jest Porozumienie w sprawie **Zespołów Interwencyjnych** z dnia 06.12.2007 roku. W skład Zespołów Interwencyjnych wchodzi funkcjonariusze Policji,

Straży Miejskiej oraz pracownicy socjalni. Wizyty w środowiskach mają na celu udzielenie wsparcia osobom i rodzinom, które znalazły się w trudnej sytuacji życiowej z powodu alkoholizmu, przemocy w rodzinie a także niewydolności wychowawczej. Wizytowanie tych środowisk znacznie poprawiło funkcjonowanie tych rodzin i poprawiło relacje między rodzicami a dziećmi. W ramach Zespołów Interwencyjnych w 2013 roku objęto działaniem **130 rodzin** (ilość dzieci w tych rodzinach: 178) i przeprowadzono **175 wizyt** w środowisku.

W 2013 roku Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Bydgoszczy kontynuował we współpracy z Urzędem Pracy realizowany od 2008 roku projekt systemowy „Krok do przodu” ukierunkowany na wielopłaszczyznowe wsparcie klientów pomocy społecznej, w szczególności długotrwale bezrobotnych, samotnie wychowujących dzieci i borykających się z trudnościami w prowadzeniu gospodarstwa domowego. W ramach projektu realizowany był Program Aktywności Lokalnej, skierowany przede wszystkim do rodziców borykających się z problemami wychowawczymi. W 2013 roku w różnego typu działaniach (np. warsztaty kompetencji opiekuńczo-wychowawczych, poradnictwo, asysta rodzinna, spotkania z doradcą zawodowym) wzięło udział **179 rodzin** (489 osób).

Dodatkowo Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej organizował w 2013 roku wypoczynek zimowy i letni dla dzieci i młodzieży, prowadził świetlice w formie opiekuńczo-wychowawczej i ośrodki wsparcia dziennego – w tym 6 Środowiskowych Domów Samopomocy i 3 Domy Dziennego Pobytu oraz 10 świetlic, w zajęciach których uczestniczyło **298 dzieci**.

Potrzeby dotyczące realizowanego zadania.

Prowadząc pracę z rodzinami objętymi wsparciem specjalistów i asystentów rodziny zauważa się potrzebę:

1. zwiększenia liczby asystentów rodziny; w tym celu MOPS będzie ubiegał się o środki na dodatkowe zatrudnienie w ramach ogłaszanego programu rządowego,
2. nawiązania współpracy z jednostkami świadczącymi pomoc specjalistów - szczególnie pożądanych tj. lekarz psychiatra, kliniczny psycholog dziecięcy, psycholog rodzinny, terapeuta uzależnień,
3. rozważenie włączenia w system pomocy rodzin zaprzyjaźnionych (dalsza rodzina, sąsiedzi).

Równolegle, celem osiągnięcia lepszych rezultatów istnieje potrzeba zaangażowania wszystkich podmiotów działających na rzecz dziecka i rodziny na terenie Bydgoszczy, stąd „Program Wspierania Rodzin na lata 2012 – 2014 w Bydgoszczy” ma charakter otwarty. Zintegrowane działania mogą być gwarancją wypracowania jednolitego systemu wspierania rodzin, co w efekcie ma doprowadzić do sytuacji, że rodziny będą funkcjonować na lepszym poziomie, z pełniejszym wykorzystaniem własnych zasobów, przy okazjonalnym wsparciu instytucjonalnym.

Dyrektor
Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej
w Bydgoszczy
[Podpis]
Krzysztof Debrtka